

måde betragte hans udgave af J. J. A. Worsaaes Erindringer (1935) og Breve (1938), hans afhandlinger om Frederik Münter og den danske Oldgranskning (Mindeskrift 1949), Johan Bülow som Samler (Kulturminster 1957), Rektor Peder Schade og hans Raritets-Kammer (Fra Københavns Amt 1935) m. m. »Gamle Thomsen« var for Hermansen sacrosanct, og bitre ord om ham og hans sparsommelighed var for Hermansen udtryk for en slet karakter.

Nationalmuseet har i Hermansen mistet en forsker, hvis plads det i en lang årrække fremover vil blive svært at få udfyldt. — Han var stiftende medlem af Selskabet for dansk Kulturhistorie (1936), bestyrelsesmedlem (siden 1935) af Selskabet for Københavns Historie og Topografi og medlem af Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie (1953).

Georg Galster.

Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie har udsendt 1. bind af en udgave af det kongelige rettertings bevarede arkivalier med titlen *Det kgl. Rettertings Domme og Rigens Forfølgninger fra Christian III's Tid*, I. (1959, XII + 940 sider). Udgiver er arkivar ved Rigsarkivet, cand. mag. Troels Dahlerup, og professorerne dr. phil. Astrid Friis og dr. jur. Stig Juul har ført tilsyn med udgaven.

Det er fortjenstfuldt, at en udgivelse af dette materiale nu er kommet i gang. Dets betydning for retshistorien, den økonomiske historie, kulturhistorien og endnu flere historiske discipliner er stor, og arbejdet bliver ikke mindre fortjenstfuldt ved, at opgaven hører til de sværere. Først og fremmest er selve materialets store omfang en vanskelighed, men hertil kommer yderligere, at en del af dommene er udaterede, og at forfølgingsbøgenes indhold i stor udstrækning er vanskeligt at datere — i al fald helt præcist.

Dateringsvanskelighederne har været i væsentlig grad medbestemmende ved materialets arrangering, idet man har valgt at aftrykke dommene i samme orden som de findes i protokollerne. Det bøder på den manglende kronologiske rækkefølge og er i det hele nyttigt, at udgiveren har foretaget henvisninger og jævnførelser mellem domme, der har forbindelse med hinanden, mellem domme og forfølgninger etc. Da udgiveren til en vis grad har haft manuskript klar til næste bind, har han været i stand til også at kunne vise frem til det stof, som vil blive fremlagt i dette bind. Disse henvisninger såvelsom henvisninger til andet relevant arkivmateriale, kancelliregistranter o. lign. er meget værdifulde.

Det foreliggende bind rummer indholdet af herredagsdombøgerne nr. 1 og 2—3 (et bind) på nær enkelte domme fra 1543, samt den første af forfølgingsbøgerne. Dommene er stort set fra årene 1537—40, idet der dog blandt de udaterede er nogle få stykker, der lader sig bestemme til 1541. Forfølgingsbogen, der, som nævnt, er særlig mangelfuld m. h. t. dateringer, spænder over et lidt større åremål, idet den bl. a. rummer stadfæstelsesbreve frem til 1544. Konsekvent udskydning af aktstykker yngre end 1540 har imidlertid været umulig, og forfølgingsbogen er derfor aftrykt i den skikkelse hvori den foreligger.

Dommene er forsynet med korte treleddede registre, der oplyser sagens parter, sagforholdet og afgørelsen. De fleste af dem er forbilledlig knapt og præcist affattet. Til forfølgingsbogens akter er der ikke registre. De små slægtstavler, der ledsager domme, hvor kendskab til parternes slægtsforhold er nødvendigt for forståelsen, er en nyttig hjælp.

Teksten gengives efter en afskrift af originalen, hvis pålidelighed der ikke synes grund til at anfægte. Adskillige stikprøver har kun afsløret småunøjagtigheder, som f. eks. Faberg ertz for Faberg artz (s. 15, l. 15. Samme side l. 8 er navnet rigtigt læst ertz), Beritte for Biritte (s. 160, l. 16), kiøb for kiøp (s. 211, l. 20) og Kuntzkone for Knutzkone (s. 378, l. 15). Sandsynligvis er der i de fleste tilfælde tale om trykfejl. Dem er der i det hele taget en del af.

Når forholdene har umuliggjort en klar kronologisk fremlægning og en præcis tidsmæssig afgrænsning af aktmaterialet, bliver registrene af ganske særlig betydning for udgavens anvendelighed, og den er da også velforsynet i så henseende. Der findes foruden personregister og stedregister et juridisk sagregister, et lovregister og en fortegnelse over rigsrådets medlemmer 1536—40.

Tilstedeværelsen af et sagregister må hilses med særlig glæde, selv om det kun dækker det rent juridiske. Den meget kortfattede introduktion til dette register nævner intet om, efter hvilke principper det er afgrænset, bortset fra at det kun går på dombøgerne og ikke på forfølgingsbøgerne. Grænserne synes imidlertid at være trukket ret stramt.

Stedregistret giver anledning til nogle bemærkninger: Aageluich, som udgiveren med megen betænkelighed tolker som Agervig, Næsbjerg s., må være Uglvig, Jærne s., Skast hd. (1566: Ogeluigh). Braband skal være Brabrand; fejlen optræder også i personregistret s. 885. Burigbøg mølle, der kun henføres til Fyn uden nærmere angivelse, er nok Borreby mølle, Bellinge s.,

Odense hd. (Landehjælp fra Fyn ca. 1510, fol. 4^b: borybogh, hvor det anføres under Verninge s.). Hockballe, der med forbehold tolkes som Højballe, Hansted s., Vor hd., er Hopballe, Jelling s., Tørrild hd. (Jfr. Danmarks Stednavne, Vejle Amt (1944) s. 104). Ved Løjtved mangler en henvisning til s. 771. Wonse og Woyens, der henlægges til Nim hd. uden nærmere placering, er formentlig identiske med landsbyen Oens i Ølsted s., Hatting hd. (1492: Vodens, 1578: Vodens, 1581: Onse).

Rigsdomstolens akter er en af de vigtigste kilder til belysning af jordbesiddelsesforholdene i landet i det 16. årh. Bl. a. i den forbindelse er tolkningen af stednavnene, der nævnes deri, af meget stor betydning; derfor disse mere indgående bemærkninger på dette punkt. De bør imidlertid ikke overskygge den kendsgerning, at vi her er ved af få en ny solid og samvittighedsfuldt udarbejdet kildeudgave.

Sigurd Jensen.

Museumsdirektør Otto Andrup nåede ikke at få afsluttet sine undersøgelser over portræterne i det adelige jomfrukloster i Odense. Efter direktør Andrups død blev det overdraget museumsinspektør *H. D. Schepelern* at fortsætte og fuldføre arbejdet, og i 1959 forelå det færdige resultat i form af en lille bog, *Portrætsamlingen i Odense adelige jomfrukloster*, udgivet af *Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg*, 1959, (142 sider, forsynet med 53 illustrationer og 1 farveplanche, den samme som også smykker bogens omslag).

Klostret i Odense blev stiftet i 1716 af den store bogsamlerske *Karen Brahe* (1657—1736), som her især i bibliotekssalen lod ophænge en række malerier, fortrinsvis familieportrætter af afdøde og samtidige slægtninge. Hertil føjedes enkelte billeder med religiøse og åndelige motiver. Det ældste inventarium er fra 1738, og det er dette, som danner grundlaget for *H. D. Schepelerns* grundige undersøgelse og identification af portræterne. Malerisamlingen har idag omtrent samme karakter og omfang som i 1738. Kun få billeder er senere kommet til, og endnu færre er fjernet. Dog, de formodentlig 3 værdifuldste portrætter i samlingen af *Tycho Brahe*, den lærde *Holger Rosenkrantz* og hans hustru *Sophie Brahe* mangler. De sendtes nemlig efter kunsthistorikeren *N. L. Høyens* ønske til *Frederiksborg* i 1835, idet man mente, at opbevaringsforholdene var bedre der end i Odense. Som erstatning lod man 3 kopier, malt af *C. A. Jensen*, ophænge i klostret. Ved slotsbranden i 1859 gik originalerne tabt, og idag eksisterer kun